



SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2023. gada 20. decembrī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Vidzemes apgabaltiesas (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 188/2023),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Civillikuma 175. pantu un Civilprocesa likuma 263. panta pirmo daļu (turpmāk – apstrīdētās normas), par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 89. un 110. pantam.

2. Civillikuma 175. pants paredz: “Adopciju var atcelt tiesa, ja pilngadīgais adoptētais ar adoptētāju vienojušies par adopcijas atcelšanu. Izņēmuma gadījumā adopciju var atcelt arī tad, ja šādas vienošanās nav, taču pilngadīgais adoptētais pierāda, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo nav izveidojušās patiesas vecāka un bērna attiecības. Atceļot adopciju, tā izbeidzas ar dienu, kad stājies spēkā tiesas spriedums par adopcijas atcelšanu.”

Savukārt Civilprocesa likuma 263. panta pirmā daļa noteic, ka tiesa adopciju var atcelt pēc adoptētāja un pilngadīgā adoptētā kopīga pieteikuma vai pēc pilngadīgā adoptētā pieteikuma.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likumu normu satversmība. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 9. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu ir tiesai, izskatot civillietu. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 1. punktu pieteikums iesniedzams, ja tiesa, izskatot civillietu apelācijas kārtībā, uzskata, ka norma, kas ir jāpiemēro šajā lietā, neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzējas izskatīšanā ir civillietā Nr. C71286322, kas ierosināta pēc pieteikuma par nepilngadīgā bērna adopcijas atcelšanu. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas liedz šajā civillietā atcelt nepilngadīgā bērna adopciju un tādējādi neatbilst Satversmes 89. un 110. pantam.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot tam Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajai daļai vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi šajā normā noteiktajos gadījumos. Turklāt vairāku aktu apstrīdēšana tiesas pieteikumā saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta ceturto daļu pieļaujama vienīgi tad, ja visus šos aktus nepieciešams piemērot vienas lietas izskatīšanā. Ievērojot Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu vienā pieteikumā var apstrīdēt arī vairāku aktu normas, kas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus (*sk. sal. Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2022. gada 24. februāra lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 23/2022*).

Nemot vērā, ka apstrīdētās normas jāpiemēro vienas civillietas ietvaros un tās regulē cieši saistītus tiesību jautājumus, pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas un 19.¹ panta ceturtnās daļas prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu tiesas uzskats par apstrīdētās normas neatbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām ir juridiski jāpamato. Tiesas pieteikuma gadījumā juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir juridisko argumentu kopums, kas ir nepieciešams un vienlaikus arī pietiekams prasījuma apmierināšanai.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka adopcijas rezultātā bērnam tiek nodrošināta ģimene, nevis ģimenei – bērns. Satversmes 110. pantā ietverts valsts pienākums nodrošināt ģimenes juridisko aizsardzību adopcijas jomā (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2019-01-01 16.3.1., 16.3.2. punktu*). Savukārt, lūdzot izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 89. pantam, pieteikumā ir jāpamato, kādas papildu tiesības vai saistības, kas neietilpst Satversmes pamattiesību normu saturā, attiecībā uz konkrēto situāciju izriet no šā panta (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 28. oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2019-28-0103 19. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 89. un 110. pantam, jo neparedz iespēju atcelt nepilngadīgā bērna adopciju. Konkrētajā gadījumā apstrīdētās normas liedzot nodrošināt pārējo ģimenē esošu nepilngadīgo bērnu tiesības uz drošu vidi. Turklāt adopcijas atcelšana esot arī adoptētā bērna interesēs, jo šī bērna vecākiem atņemtas tā aizgādības tiesības sakarā ar to, ka viņi nespēj nodrošināt tā nepieciešamo aprūpi, uzraudzību un audzināšanu. Tomēr pieteikumā nav ietverti juridiski argumenti, kas pamatotu Pieteikuma iesniedzējas uzskatu par to, ka Satversmes 110. panta tvērumā ietilpst vecāku tiesības atcelt nepilngadīgā adopciju. Pieteikuma iesniedzēja citējusi Eiropas Padomes 1967. gada 24. aprīļa Konvencijas par bērnu adopciju 13. panta 1. punktu, saskaņā ar kuru adopciju drīkst atcelt pirms adoptētais sasniedz pilngadību tikai ar tiesas vai administratīvas iestādes lēmumu nopietnu iemeslu dēļ un tikai tad, ja adopcijas atcelšana šāda iemesla dēļ ir atļauta likumā. Tomēr tā nav pamatojusi, ka no šīs normas izriet valsts pienākums atļaut nepilngadīgā adopcijas atcelšanu. Tādējādi pieteikumā nav pamatots, kādas papildu tiesības vai saistības izriet no Satversmes 89. panta.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc Vidzemes apgabaltiesas pieteikuma (pieteikums Nr. 188/2023).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis